

UDK: 37

KIMYO FANINI O'QITISHDA MODUL TIZIMIDAN FOYDALANISH

*Mirzaaliyeva Gulira`no mirzaanva qizi¹,
Sattarova Dilfuza Maqsudovna²,*

¹Namangan davlat pedagogika instituti, magistr talabasi,

*²Namangan davlat pedagogika instituti kimyo fanlari bo'yicha falsafa doktori
(PhD), dotsent*

Annotatsiya. Hozirgi globallashuv jarayoni ta'lim tizimini ham chetlab o'tmayapti. Har bir davlat ta'lim tizimiga aloxida e'tibor qaratgan xolda, o'zining ta'lim tizimini rivojlangan davlatlar o'qitish texnologiyasi bilan bo'g'lashga va uni talabalarda qanday natija berayotganiga e'tibor bergan xolda yaratmoqda. Hozirda yevropa davlatlari modul tizining turli sistemalarda muvaffaqiyatli natijalarga erishmoqda. Ushbu maqolada modulli ta'lim texnologiyalari va kimyo fanini o'qitishdagi ba'zi qilayliklari, o'ziga xosligi haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: Modulli ta'lim, modulli texnologiya, texnologik xarita, pedagogik faoliyat, kimyoviy ta'limda modul.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МОДУЛЬНОЙ СИСТЕМЫ В ПРЕПОДАВАНИИ ХИМИИ

Г.Мирзаалиева, Д.Саттарова

¹Наманганский государственный педагогический институт, магистрант,

*²Наманганский государственный педагогический институт, доктор
философии (PhD) по химическим наукам, доцент*

Аннотация. В настоящее время процесс глобализации не обходит стороной и систему образования. Каждое государство, уделяя особое внимание своей системе образования, создает её, связывая с технологиями обучения развитых стран и обращая внимание на то, какие результаты она дает студентам. В настоящее время европейские страны достигают успешных результатов в различных системах модульной системы. В данной статье рассматриваются модульные образовательные технологии и некоторые особенности преподавания химии.

Ключевые слова: Модульное обучение, модульная технология, технологическая карта, педагогическая деятельность, модуль в химическом образовании.

USING THE MODULAR SYSTEM IN TEACHING CHEMISTRY

G.Mirzaaliyeva, D.Sattarova

¹Master student at the Namangan State Pedagogical Institute,

²Doctor of Philosophy (PhD) in Chemistry, Associate Professor at the Namangan State Pedagogical Institute

Abstract. *The current process of globalization is not by passing the education system either. Each country is creating its education system while paying special attention to linking it with the teaching technologies of developed countries and observing what results it brings to students. Currently, European countries are achieving successful results with various systems of the modular system. This article discusses modular teaching technologies and some peculiarities in teaching chemistry.*

Key words: *Modular education, modular technology, technological map, pedagogical activity, module in chemical education.*

KIRISH

Kimyo fani o'quvchilarning nazariy bilimlarini amaliy tajribalar bilan bog'lashni talab qiladigan fanlardan biridir. An'anaviy ta'lim tizimida barcha o'quvchilar uchun bir xil uslub qo'llanilganligi sababli, individual ta'lim ehtiyojlari yetarlicha hisobga olinmaydi. Shu nuqtai nazardan, modulli o'qitish texnologiyasi talabalarga individual yondoshish imkonini beradi. Ushbu maqolada kimyo fanini modulli ta'lim tizimi asosida o'qitish haqida ma'lumotlar berilgan.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Modulli ta'lim texnologiyalari bo'yicha turli tadqiqotlar olib borilgan bo'lib, ular ushbu metodikaning samaradorligini ta'minlaydi. Jumladan:

- Трофимова Н. А. (2009) o'z tadqiqotlarida modulli ta'lim texnologiyalarining kimyo fanida qo'llanilishi o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga yordam berishi ta'kidlangan.
- Чошанов М. А. (2005) modulli ta'lim tizimining umumiy didaktik tamayillari bilan bog'langanligini o'rgangan va modular asosida tashkil etilgan darslarning an'anaviy usullarga nisbatan samaraliroq ekanligi qayd etilgan.
- Берсенева Е. В. (2004) kimyo fanini o'qitishda zamonaviy texnologiyalarni tadbiq etib, modulli o'qitishning dars jarayonlaridagi ro'li va uning o'quvchilar faolligini oshirishga ta'sir ko'rsatib bergan.
- Rashidov X. (2007) Kasbiy pedagogika uslubiy qo'llanmada modulli ta'lim reytingi va uning nazorat topshiriqlarini qamrab olgan.

METODOLOGIYA

Modulli ta'lim pedagogik texnologiyalardan biri bo'lib, o'z mohiyatiga ko'ra o'quvchiga yo'naltirilgan. Bu sizga bir vaqtning o'zida ta'lim jarayonini optimallashtirish, o'quv maqsadlariga erishishda uning yaxlitligini ta'minlash, talabalarning kognitiv va shaxsiy sohasini rivojlantirish imkonini beradi. Bu texnologiya maktab o'quvchilarining o'qitish natijasida o'quv, ilmiy-ommabop va ma'lumotnomalar bilan ishlash jarayonida bilimlarni mustaqil egallashiga asoslanadi. Modulli texnologiya talabani kognitiv faoliyatini qat'iy nazorat qilishni o'zini o'zi boshqarish uchun keng imkoniyatlar bilan birlashtirish imkonini beradi.

Modulli o'qitish texnologiyasi barcha talablariga mukammal darajada javob beradi va foydalanish uchun eng oddiy, eng samarali va istiqbolli texnologiyalardan biridir. Uning mohiyati shundan iboratki, o'quvchi o'zlashtirishi kerak bo'lgan o'quv materialini axborot bloklari-modullarga bo'linadi. Har bir bunday modul mantiqiy yakunlanadi. U maqsadli harakatlar rejasini, qo'yilgan didaktik maqsadlarga erishish uchun ma'lumot va uslubiy qo'llanmani o'z ichiga oladi. Bu erda modul o'rganish vositasi bo'lib xizmat qiladi.

Modulli darsning tuzilishi motivatsion bosqich, modul bilan mustaqil ishlash bosqichi va baholash bosqichini o'z ichiga oladi. Bunday dars keyingi faoliyat uchun motivatsiya bilan boshlanadi. O'qituvchi muammoli vaziyat yaratadi, talaba bilan birgalikda dars mavzusini belgilaydi, darsning maqsad va vazifalarini shakllantiradi. U o'quvchilarni modulli bloklar bilan mustaqil ishlashga yo'naltiradi va kerakli ko'rsatmalar beradi. Har bir talabaga modul beriladi (texnologik xarita). Bloklar ma'lum tartibda tuzilgan, raqamlangan va o'quvchilarga to'plam sifatida taklif etiladi. Modulli texnologiya universaldir. U har xil turdagi darslarda qo'llanilishi mumkin, to'liq mavzularni o'rganish, modul dasturini yaratish yoki darsga modulli o'qitishning alohida elementlarini kiritish uchun ishlatilishi mumkin.

Modulli o'qitish o'quv vaqtini rejalashtirish va o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish, ularning kompetentsiyalarini rivojlantirish va shakllantirishni ta'minlash imkonini beradi.

Modulli o'qitish texnologiyasi jozibador, chunki u o'quvchilarning faol o'quv faoliyatiga yo'naltirilgan bo'lib, uning usullarini o'zlashtirish o'quv materiali mazmunini tez va sifatli o'zlashtirishga yordam beradi.

Kimyo darslarida modulli o'qitish texnologiyasidan foydalanish har bir o'quvchining individual qobiliyatini rivojlantiradi, ularni o'quv va kognitiv faoliyatda mustaqil ravishda aniq maqsadlarga erishishga, bilimlarni egallash darajasini aniqlashga, bilim va ko'nikmalardagi kamchiliklarni ko'rishga, o'z-o'zini boshqarishga o'rgatadigan ta'lim faoliyati.

Modulli ta'lim darslarida o'quvchilarning bilim faolligini oshirish uchun ma'lum bir rag'bat yaratadigan raqobat elementi mavjud. Modulli o'qitish o'quvchilarga uning ehtiyojlariga qarab ta'lim olish imkoniyatini beradi.

Modulli o'qitish darsida o'qituvchining roli o'quvchilar ishini boshqarish, berilgan vazifalarni belgillash, o'quvchilarga maslahat berish, yordam berish va qo'llab-quvvatlashdan iborat. Shu bilan birga, o'qituvchi dars davomida har bir o'quvchi bilan muloqot qilish imkoniyatiga ega.

Modulli dars oxirida ish natijalari umumlashtiriladi, o'quvchilar mavzuning vazifalari bo'yicha xulosalar chiqaradilar va daftarlarini tekshirish uchun topshiradilar. Belgilangan vaqtdan oldin topshiriqlarni bajargan o'quvchilar qo'shimcha ball oladi.

Modulli darsni o'tkazishda o'quvchilarni guruhlariga birlashtirish amaliyoti qo'llaniladi, bunda bir nechta zaif va o'rtacha bilimli o'quvchilar ishlashi va kamida bitta kuchli o'quvchi ishlashi kerak. Shunday qilib, ish jarayonida kuchli nisbatan o'quvchi kuchsizroq o'quvchiga yordam beradi va shu bilan birga o'z bilimini oshiradi.

Modulli ta'limning mohiyati shundan iboratki, o'quvchilar turli ish shakllari va o'quv vositalaridan foydalangan holda mustaqil ravishda bilim oladilar, o'qituvchi esa modul dasturlarida keltirilgan ko'rsatmalar va uslubiy tavsiyalar orqali o'quvchilar faoliyatini boshqaradi, shuningdek, o'quvchilar faoliyatini rag'batlantiradi.

Modulli o'quv jarayonini bir necha bosqichlarga bo'lish mumkin.

1. O'quvchilarning dastlabki bilim darajasini aniqlash va o'quv maqsadlarini aniqlashtirish.
2. Shaxsning motivatsiyasini aniqlash.
3. O'quvchilarning o'quv faoliyatining umumiy rejasini o'zlashtirishi.
4. O'quv faoliyat.
5. O'rganilayotgan materialni umumlashtirish
6. Yakuniy bilim darajasini aniqlash va ta'lim olishda keyingi bosqichni belgilash.

Modulli texnologiya kimyo fanini o'qitish uchun ma'lum bir qulaylikka ega. Moddalar bilan tanishish bir turdagi reja asosida (tarkibi, tuzilishi, olinishi, fizik-kimyoviy xossalari, qo'llanilishi) bo'yicha amalga oshiriladi.

Modulli texnologiyada o'quv fanining umumiy maqsadiga mos keladigan shakl va usullar qo'llaniladi (juftlik va guruhlarda ishlash, do'stlar bilan muloqot qilish). Didaktik jihatdan mos o'quv qurollaridan foydalaniladi, o'quvchilar nafaqat ta'lim mazmuniga, balki ta'lim faoliyatiga ham e'tibor berishladi.

Modulli o'qitishning asosiy talablari jumlasiga quyidagilar kiradi:

- har bir modulning mazmuniga barcha materialni o'zlashtirib olish bo'yicha maqsad belgilashni;
- modul bir va bir necha didaktik maqsadga erishishni ta'minlashga qaratilishi;
- modullar mazmuni mustaqil fikrlash, mantiqiy o'ylash va amaliy faoliyatga yo'naltirilgan bo'lishi;
- kasbiy-ijodiy fikrlashni rivojlantirish maqsadida modulning o'quv materiali mazmuni muammoli tarzda berilishiga erishish shular jumlasidandir.

Modulli o'qitishda ta'lim oluvchilarning bilim, malaka, ko'nikmasi qat'iy ravishda nazoratning reyting tizimida baholanishini zaruriyat qilib qo'yadi.

Har bir modul bo'yicha tayyorlanadigan o'quv materiallari o'z ichiga o'qish davrini to'liq qamrab olgan modulli dastur, har bir modul bo'yicha nazariy materiallar (ma'ruza), o'quv-uslubiy tarqatma materiallar, har bir modul bo'yicha individual topshiriqlar, o'quv ilmiy adabiyotlar ro'yxati, har bir modul bo'yicha

mustaqil ishlar uchun topshiriqlar va har bir modul bo'yicha nazorat topshiriqlarini qamrab oladi.

Modular bo'yicha tasnifini :

- Majburiy modular: malaka yoki diplom olishi uchun o'qitilishi kerak bo'lgan fanlar.

- Tanlov modullari: talabning qiziqishiga qarab talanadigan ixtiyoriy fanlar

- Qo'shimcha modular: talabning bilim va ko'nikmalarini kengaytirish uchun o'quv dastruriga kiritilgan kurslar.

Kimyo murakkab fan bo'lib, unda nazariy bilimlarni amaliy tajribalar bilan bog'lash juda muhim. Modul tizimi bu jarayonni osonlashtiradi, chunki:

- Mavzular kichik modullarga bo'linadi;
- Nazariy tushunchalar real tajribalar bilan mustahkamlanadi;
- Har bir modul yakunida oraliq baholash o'tkaziladi;

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki:

1. Modulli ta'lim o'quvchilarning bilim olish jarayonida mustaqillik darajasini oshiradi.

2. Darslar jarayonida o'quvchilar o'zlariga qulay suratda materiallarni o'zlashtirish imkoniga ega bo'ladilar.

3. Guruhlarda ishlash natijasida o'quvchilarning muloqot ko'nikmalari rivojlanadi.

MUHOKAMA

Modulli ta'lim texnologiyasini o'qitish jarayonini samarali tashkil etish imkoniyatini beradi. Ushbu yondoshuv orqali o'quvchilarning o'zlashtirish darajasi sezilarli darajada oshganligini kuzatiladi.

- Modullar yordamida o'quv jarayoni aniq bosqichlarga bo'linadi.
- Mustaqil ta'lim olish imkoniyati oshadi, bu esa o'quvchilarning ma'suliyat hissini kuchaytiradi.
- O'quvchilarning nazariy bilimlarini amaliy mashg'ulotlar orqali mustahkamlash imkoniyati yaratiladi

XULOSA

Kimyo fanini modul tizimi asosida o`qitish pedagogik ta`lim usullari bilan boyitilgan samarali yondoshuv hisoblanadi. Modul tizimi yordamida o`quvchilarni fanga bo`lgan mustaqil fikrlashi ortadi va nazariy olgan bilimlarini amaliyotda mustahkamlash imkoniyatiga eng bo`ladilar. Bu esa o`z navbatida ta`lim sifati oshishiga yordam beradi.

ADABIYOTLAR RO`YXATI:

1. Трофимова Н. А. Использование модульной технологии на уроках химии как средство формирования компетентностей. - Минск: БГУ, 2009. - 42 с.
2. Чошанов М. А. Еще раз о блочно-модульном обучении: уроки внедрения // Учитель. - 2005. - № 4. - С. 59-65.
3. Берсенева Е. В. Современные технологии обучения химии: учеб. пособие. - М.: Центрхиммпресс, 2004. - 132 с.
4. Rashidov X., Xabibov X., va boshqalar. Kasbiy pedagogika. O`quv-uslubiy qo`llanma. – T., 2007. – B. 15.